

Rej Bredberi

SAKUPLJAČ SMEĆA

Evo kakav je bio njegov posao: ustajao je u pet dok je jutro još hladno i mračno i umivao se toplom vodom ako je bojler radio i hladnom vodom ako bojler nije radio. Brijao se pažljivo, razgovarajući sa svojom ženom koja je bila u kuhinji, spremala mu šunku i jaja ili palačinke ili šta god je već tog jutra bilo za doručak. Do šest sati već se vozio na posao, sam, i parkirao auto u velikom dvorištu gde su i ostali radnici parkirali svoje automobile dok je sunce izlazilo. Nebo je u to doba bivalo narandžasto, plavo i ljubičasto, ponekad veoma crveno, a ponekad žuto ili bezbojno poput vode na belom kamenu. Nekad je ujutro mogao da vidi svoj dah u vazduhu, a nekad ne. Ali, dok se sunce još uvek podizalo, on bi pesnicom udario po stranici zelenog kamiona i njegov vozač bi se, smešeći se i pozdravljajući ga, s druge strane peo unutra i oni bi se odvezli u veliki grad i vozili se ulicama dok ne bi došli do mesta gde su započinjali sa radom. Ponekad bi se usput zaustavili da popiju kafu i potom nastavljali, zagrejani. Zatim su počinjali s poslom, što je značilo da je on skakao s kamiona ispred svake kuće i kupio kante za otpatke, donosio ih nazad do kamiona, skidao poklopce i udarao kante o ivicu kontejnera kako bi kore od pomorandže i dinje i talog od kafe otpali i lupajući po dnu počeli da pune prazan kamion. Uvek je bilo kostiju, ribljih glava, komada zelenog luka i bajatog celera. Kad je smeće bilo sveže nije bilo tako loše, ali ako je bilo vrlo staro, bilo je prilično nezgodno. Nije bio siguran da li voli svoj posao ili ne, ali bio je to posao i on ga je dobro obavljao; ponekad je o njemu puno pričao, a nekad uopšte nije razmišljao o njemu. Bilo je dana kad je posao bio divan, jer biste bili napolju rano, kada je vazduh prohladan i svež, sve dok ne biste radili predugo, a sunce ugrijalo, i smeće rano počelo da ispušta isparenja. Ali, najčešće je to bio posao dovoljno važan da bi on bio stalno zauzet i miran dok je posmatrao kuće i uredne travnjake pored kojih je prolazio i gledao kako ljudi žive. A jednom ili dvaput mesečno i sam bi se iznenadio što smatra da voli svoj posao i da je to najbolji posao na svetu.

Godinama je to trajalo baš ovako. A onda mu se, odjednom, posao promenio. Promenio se u jednom jedinom danu. Kasnije se često pitao kako posao može toliko mnogo da se promeni za tako malo kratkih sati.

Kad je ušao u stan nije video svoju ženu, niti je čuo njen glas, ali ona je bila tamo, prišao je jednoj stolici, pustio ženu da stoji udaljena od njega i gleda ga kako dotiče stolicu i seda bez reči. Dugo je sedeo tamo.

„Šta nije u redu?“ Konačno je do njega dopro njen glas. Mora da je to ponovila tri ili četiri puta.

„Šta nije u redu?“ Gledao je tu ženu, i da, bila je to njegova žena u svakom slučaju, bio je to neko koga je poznao, i bio je to njihov stan sa visokim plafonima i izlzanim tepisima.

„Nešto se desilo na poslu danas“, rekao je.

Čekala je da nastavi.

„Na mom kamionu za odnošenje smeća, nešto se desilo.“ Oblizivao je usne suvim jezikom, a oči su mu se sklapale dok svuda nije vdeo samo tamu, bez ikakvog svetla, i bilo je kao kad stojiš sam u sobi nakon što si ustao iz kreveta usred crne noći. „Mislim da ću dati otkaz. Pokušaj da razumeš.“

„Da razumem!“ uzviknula je.

„Ja tu ne mogu ništa. Ovo je najčudnija prokleta stvar koja mi se u životu desila.“ Otvorio je oči i sedeo, dok je trljao prste, osetio je kako su mu šake hladne. „Desila se čudna stvar.“

„Pa nemoj samo *sedeti* tu!“

Izvadio je deo novina iz džepa svoje kožne jakne. „Ovo su današnje novine“, rekao je. „Deseti decembar 1951. *Los Angeles Times*. Saopštenje civilne zaštite. Piše ovde da kupuju radio aparate za naše kamione.“

„Pa, malo muzike, šta je tu tako loše?“

„Nije muzika. Ne razumeš. Nije muzika.“

Otvorio je svoju grubu šaku i počeo da crta jednim čistim noktom, polako, trudeći se da sve postavi tamo gde je on mogao da vidi i gde je ona mogla da vidi. „U ovom članku gradonačelnik kaže da će ugraditi opremu za slanje i primanje poruka u svaki kamion za odnošenje smeća u gradu.“ Gledao je u svoju šaku žmirajući. „Nakon što atomske bombe padnu na naš grad, ti radio-aparati će nas obavestavati. I onda će naši kamioni ići da pakuje tela.“

„Pa izgleda praktično. Kada ---“

„Kamioni za odnošenje smeća“, rekao je, „izlaze na ulice i sakupljaju sva tela.“

„Ne možeš tek tako ostaviti tela unaokolo, zar ne? Morate da ih uzmete i ---.“ Žena je lagano zatvorila usta. Trepnula je, samo jednom, takođe vrlo lagano. On je posmatrao taj spori treptaj njenih očiju. Zatim je, uz okret tela, koje kao da je neko drugi okrenuo umesto nje, otišla do stolice, zastala, razmislila kako se to radi, i sela, veoma uspravna i ukočena. Čutala je.

Slušao je kucanje svog ručnog sata, ali je na to malo obraćao pažnju.

Konačno se nasmejala. „Šalili su se!“

Odmahnuo je glavom. Osećao je kako mu se glava pomera s leva na desno, i s desna na levo, polako, kao što se i sve ostalo dešavalo. „Ne. Danas su ugradili radio prijemnik u moj kamion. Rekli su, na znak uzbune, ako radite, bacite svoje smeće bilo gde. Kada vam javimo, idite *tamo* da prevezete mrtve.“

Neka voda u kuhinji je glasno ključala. Ona ju je pustila da vri pet sekundi, a onda jednom rukom uhvatila naslon na stolici i ustala, pronašla vrata i izašla. Ključanje je prestalo. Zastala je na vratima i onda došla do mesta gde je on još uvek sedeo, ne pomerajući se, držeći glavu u jednom položaju.

„Sve je isplanirano. Imaju odrede, narednike, kapetane, kaplare, sve“, rekao je. „Mi čak znamo gde da *nosimo* tela.“

„Vidim, ti si razmišljao o tome ceo dan“, rekla je.

„Od jutros. Mislio sam: Možda ja sada više ne želim da budem sakupljač smeća. Nekad smo se Tom i ja bavljali jednom vrstom igre. Moraš to da radiš. Smeće je gadno. Ali, ako se time baviš možeš da izmisliš igru. Tom i ja smo to radili. Gledali smo tuđe smeće. Videli smo kakvu su vrstu smeća imali. Kostu u bogatim kućama, zelena salata i kore od pomorandže u siromašnim. Naravno da je blesavo, ali čovek mora da svoj posao učini dobrim i vrednim truda koliko god može, u surotnom, zašto ga, do đavola, radi? A i sam si svoj gazda, na neki način, kad si u kamionu. Ustaješ rano, a i to je posao koji se inače radi napolju; vidiš sunce kako izlazi i grad kako se budi, a to uopšte nije loše. Ali, sada, danas, takav posao odjednom više nije za mene.“

Njegova žena je počela ubrzano da govori. Navela je mnogo stvari i govorila o još puno toga, ali pre nego što je rekla previše, on ju je nežno prekinuo. „Znam, znam, deca i škola, naš auto, znam“, rekao je. „I računi i novac i kredit. Ali, razmisli o farmi koju nam je moj otac ostavio. Zašto se ne bismo preselili tamo, daleko od gradova? Ja znam ponešto o zemljoradnji. Mogli bismo da napravimo zalihe, da se sakrijemo, da imamo dovoljno da nastavimo da živimo mesecima ako bi se nešto desilo.“

Ćutala je.

„Naravno, svi naši prijatelji su ovde u gradu“, razumno je nastavio. „I filmovi i izložbe i prijatelji naše dece, i...“

Duboko je udahnula. „Zar ne bismo mogli da razmislimo o tome još nekoliko dana?“

„Ne znam. Plašim se razmišljanja. Plašim se da ću se, ako razmislim o tome, o mom kamionu i mom novom poslu, navići na to. A, o bože, prosto mi se čini da nije u redu da čovek, ljudsko biće, ikada sebi dozvoli da se navikne na ideju poput ove.“

Polako je odmahivala glavom gledajući u prozore, sive zidove, mračne slike na njima. Stegnula je šake. Počela je da otvara usta.

„Razmišljaću noćas“, rekao je. „Ostaću budan neko vreme. Do jutra ću znati šta da radim.“

„Budi pažljiv s decom. Ne bi bilo dobro da saznaju sve ovo.“

„Biću pažljiv.“

„Hajde onda da više ne razgovaramo o tome. Završiću večeru!“ Skočila je na noge i prislonila šake na lice, i onda pogledala svoje šake i sunčevu svetlost u prozori-ma. „Oh, deca će stići svakog časa.“

„Ja baš i nisam gladan.“

„Moraš da jedeš, jednostavno moraš da nastaviš dalje.“ Žurno je otišla, ostavljajući ga samog nasred sobe, gde ni povetarac nije pomicao zavese, a nad njim je samo visila siva tavanica i na njoj usamljena neupaljena sijalica, poput starog me-seca na nebu. Ćutao je. Masirao je lice obema rukama. Ustao je i stajao sam na

vratima trpezarije, pošao napred i osetio kako seda i ostaje da sedi na trpezarijskoj stolici. Video je svoje šake ispružene na belom stolnjaku, otvorene i prazne.

„Čitavo sam poslepodne“, rekao je, „razmišljao.“

Ona je hodala po kuhinji, zveckala srebrnim posuđem, tiganjima razbijala tišinu koja je vladala svuda.

„Pitam se“, rekao je, „da li tela treba stavljati u kamione položeno ili uspravno, sa glavama okrenutim na desnu stranu, ili sa *stopalima* okrenutim na desnu stranu? Muškarce i žene zajedno, ili odvojeno? Decu u jedan kamion, ili zajedno sa muškarcima i ženama? Pse u posebne kamione, ili ih jednostavno ostaviti da leže? Pitam se *koliko* tela može da stane u jedan kamion za odnošenje smeća. I pitam se da li tela treba stavljati jedna na druga, a znam da će na kraju morati tako. Ne mogu to da izračunam. Ne mogu da odgonetnem. Pokušavam, ali nema tu pogađanja, uopšte se ne može pogoditi koliko bi se moglo smestiti u jedan jedini kamion.“

Sedeo je razmišljajući o tome kako je radio do kasno, kada je kamion pun i platno navučeno preko ogromne gomile smeća, tako da gomila daje platnu oblik neravne humke. I razmišljao je kako je kad se naglo povuče platno i pogleda unutra. Prvih nekoliko sekundi vidite bele stvari koje liče na makarone ili knedle, samo što su te bele stvari, milioni njih, žive i uzavrele. A kada bi bele stvari osetile toplo sunce na sebi, smirile bi se i povukle, izgubile se u zelenoj salati i bajatoj mlevenoj govedini, talogu od kafe i glavama pastrmki. Posle deset sekundi, na suncu, belih stvari što su ličile na knedle ili makarone više nije bilo, a ogromna gomila smeća bila bi tiha i nepokretna, pa biste povukli platno preko gomile i gledali kako nejednako prijanja na skrivenu zbirku, i znali ste da je ispod opet mrak, i da stvari počinju da se kreću kao što se, sigurno, uvek kreću kad se ponovo smrači.

Još uvek je sedeo u praznoj sobi kada su se ulazna vrata stana s treskom širom otvorila. Njegov sin i kćerka su utrčali, smejući se, videli ga kako sedi i stali.

Njihova majka je dotrčala do kuhinjskih vrata, brzo se uhvatila za njih, i zagledala se u svoju porodicu. Oni su videli njeno lice i čuli njen glas:

„Sedite, deco, sedite!“ Podigla je ruku i ispružila je prema njima. „Stigli ste tačno na vreme.“

(Sa engleskog prevela Tanja Slavnić)